

Novi Mondo

Leto 2 - Stev. 1 (25)
UREDNIŠTVO in UPRAVA
Čedad - via IX Agosto 8
Tel. (0432) 7 13 86
Poštni predel Čedad štev. 92
Casella postale Cividale n. 92

CEDAD 1-15. januarja 1975
Autorizz. Tribun. di Trieste n. 450
Izdaja ZTT
Tiskarna R. Liberale - Čedad

Izhaja vsakih 15 dni
NAROČNINA: Letna 2000 lir
Za inozemstvo: 3000 lir
Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska
Trst 11-5374

Odgovorni urednik: Izidor Predan
Za SFRJ Žiro račun
50101-603-45361
• ADIT • DZS, 61000 Ljubljana,
Gradišče 10/II - Telefon 22-207

Sped. in abb. post. II gr./70
Poštnina plačana v gotovini
Posamezna številka 100 lir

V TEATRU «A. RISTORI» V ČEDADU DAN EMIGRANTA

Kakor vsakega 6. januarja, je bil tudi letos v teatru «A. Ristori» v Čedadu tradicionalni Dan emigranta. Emigranti in njihove družine so prišli iz vseh naših dolin. Napolnili so tester «Ristori» do zadnjega krička. Za mnoge ni bilo več prostora. Precej jih je moralo stati pokonci. Zbralo se je približno tisoč ljudi.

Kulturna društva in Zveza izseljencev iz Beneške Slovenije, ki so organizirala ta velikanski shod, so priredila za udeležence bogat kulturni program. Sodeloval je pevski zbor «Rečan», Društvo beneških godcev, Režijanska folklorna skupina, skupina otrok z recitacijami in Stalno slovensko gledališče iz Trsta s Štokovo enodejanko «Mutasti muzikant».

Zbranim beneškim Slovencem so na letošnjem Dnevu emigranta govorili: Janez Fijančič, v imenu kulturnih društv in Zveze izseljencev iz Beneške Slovenije, deželnih odbornik za javno vzgojo, dr. Carlo Volpe in deželnih svetovalcev Romano Specogna.

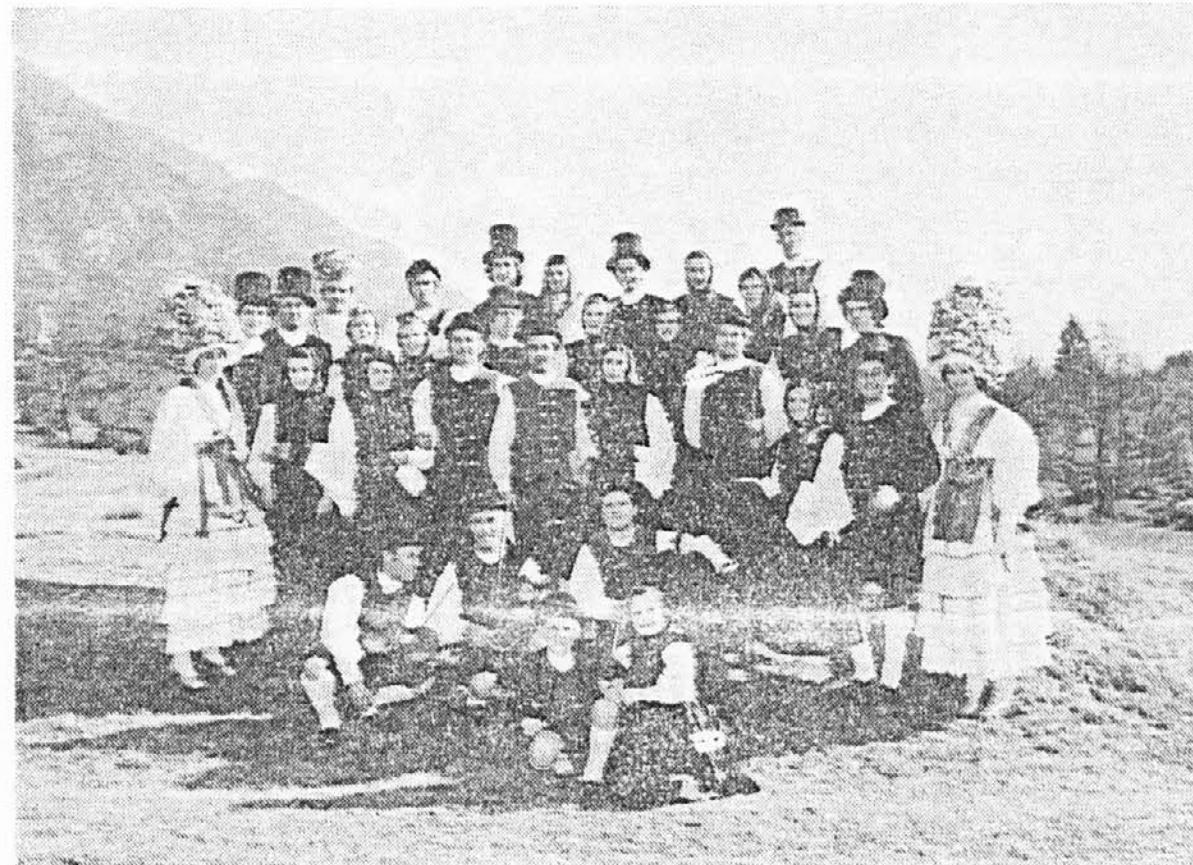
Njih govore bomo objavili v prihodnji številki. Leto nje udeležba beneških Slovencev na tej važni manifestaciji je bila še večja kot prejšnja leta in je presegla vse predvidevanja, kljub temu, da je prišlo domov za te božične praznike manj emigrantov, kakor prejšnja leta, zaradi ekonomske krize, ki je zadebla vso Evropo.

Ker se ne omejujemo, na nam Dnevem emigranta, zgoraj na ulturne programe, na razkazovanje naše folklore, pač pa, da na njem zahtevamo vso leto glasneje svoje narodnosti, gospodarske in socialne pravice, je tako velika udeležba naših ljudi na tem shodu še toliko bolj pomembna. To, kar zahtevamo, se naši ljudje popolnoma zavedajo. Zavedajo se tudi nasproti demokratičnega razvoja pri nas, kateri prepričujejo na vse mogoče načine, tudi z grožnjami, naše ljudi, da bi se ne udeleževali naših shodov. Zato, povdarnamo še enkrat, so takšne množične udeležbe, tako na Kamenici, kakor na Dnevem emigranta, za nas zelo pomembne. Ljudstvo nas masovno podpira v naših zahtevah, v naših prizadevanjih in v našem pravičnem boju. Izpričuje svojo zavest, svojo vitalnost. Hoče ostati zvesto izročilom svojih prednikov in testametu Ivana Trinka. Ostati hčete zvesto svojemu jeziku, kulturi, šegam in navadem. Kdor temu ne veruje, je imel priložnost, da bi se prepričal na dan Sv. Treh Kraljev v Čedadu. Je že skrajen čas, da bi tudi odgovorne oblasti razmueli obstoj novega časa, da bi ubrale pot nove, pametnejše in bolj poštene po-

litike do nas, da bi nas priznale in dale vse tiste pravice, ki nam pripadajo po človeških, naravnih in državnih zakonih.

«Tisti, ki so vas hoteli uničiti s silo in s prisilno emigracijo, so izgubili svojo bitko», je dejal našim ljudem v Čedadu važen predstavnik deželnega Odbora, dr. Carlo Volpe. Toda, čeprav so izgubili bitko z nami, so še vedno na delu, da bi zaustavili demokratični napredok v naših dolinah. Pot, ki pelje do naših pravic, bo še težka in naporna. Prehodili jo bomo do konca. I, če bomo enotno delovali vsi tisti, ki nam stoji pri srcu usoda in bodočnost našega naroda.

Izidor Predan

Rezijanska folklorna skupina, ki je nastopila na »Dan emigranta« v Čedadu.

DEŽELNA KONFERENCA O EMIGRACIJI V VIDMU ZAHTEVE PO PRIZNANJU SLOVENSKE MANJSINE V VIDEMSKI PROVINCI

V soboto 28. decembra so se zbrali v Vidmu, v veliki šolski dvorani «A. Manzoni» slovenski in furlanski emigranti, kjer so razpravljali o svojih težkih problemih.

Konferenco so sklical emigrantska društva in sicer Zveza slovenskih izseljencev iz Beneške Slovenije, ALEF in ACLI - ERAPLE in se je vršila pod geslom: *Ennota obveza emigracije deželnim delavskim gibanjem — za popolno zaposlitev — za boljši razvoj Furlanije — Julisce krajine.*

Konferenco je odprl predstavnik Zveze slovenskih emigrantov iz Beneške Slovenije Ado Cont, kateri je provabil za predsedniško mizo voditelje emigrantskih organizacij, nato pa podal besedo Frncu Fabrisu, predsedniku karnijske gorske skupnosti, ki je pozdravil vse prisotne in obratil dnevni red ter napovedal, kakšen bo potek konference. Nato je prevzel sedež deželnega sekretar ACLI-ERAPLE, Gino Dassi, ki je podal obširno poročilo v imenu vseh treh emigrantskih organizacij.

Dassi je napravil globoko analizo o sedanji gospodarski krizi v deželi in Evropi ter o problemih, ki najbolj žulijo emigrante. Rekel je, da je prisilna emigracija posledica zgrešenih političnih izbir vladajočega razreda. Kritiziral je deželno oknulto za emigracijo, ker ne dela tako, kot bi bilo v interesu

emigrantov. Prvi petletni plan za gospodarski razvoj dežele in za zaposlitev je propadel. Ce se je vrnilo nekaj tisoč emigrantov, so drugi odšli. Deželni zakon štev. 24 iz leta 1970 v prid emigrantov je bil pomanjkljiv. Sedaj pa ekonomska kriza, ki je zajela vso Evropo, a posebno Nemčijo in Švico, grozi, da bodo izgnali iz teh dveh držav na stotine tisočev tujih delavcev. Iz naše dežele imamo v tujini približno 90 tisoč delavcev. Kako jih bo sprejela dežela, če jih bodo izgnali, ko ni zato pripravljen?

Zelo pomembno je dejstvo, da so podprle emigrantska društva sindikalne organizacije, z vso težo in močjo, ki jo predstavljajo. V imenu vseh treh sindikalnih organizacij je govoril na shodu deželnega sekretar CGIL Arturo Calabria, ki je povdarił predvsem potrebo po novi, dru-

gačni gospodarski politiki, ki bo rešila tako probleme domačih delavcev kakor probleme emigrantov. Izrazil je tudi potrebo po priznanju in rešitvi vprašanja slovenske narodne skupnosti v videmski pokrajini.

«Naša prisotnost tukaj je rekel na koncu svojega govora Calabria »ne pomeni samo naše solidarnosti, ampak okrepitev skupnega boja vseh delovnih ljudi v deželi in v tujini.«

Deželni odbornik za emi-

gracijo Dal Mas je govoril o tem, kar je dežela napravila do sedaj v prid emigrantov, je pa zamolčal to, kar ni napravila in kar bi morala napraviti. Na vsak način je obljudil vso podporo, razumevanje, odprtost in pripravljenost dežele, da se bo lotila reševanja problemov emigracije. Obljudil je večjo funkcionalnost konzulte za emigracijo.

Za njih je spregovoril deželni odbornik za javno vzgojo Carlo Volpe, ki je izrazil zadovoljstvo, da se je pridružil k trem emigrantskim organizacijam še «Ente Friuli nel mondo», katerega predstavnik Talotti je prinesel konferenci pozdrave. Volpe je govoril tudi o slovenski manjšini v videmski pokrajini, ki bi bil skrajen čas, da se jo prizna, da se ji da pravice, ki jih pripadajo. Ta manjšina obstaja kljub temu,

da so jo hoteli s silo iztrebiti. Tega jim ni uspelo.

Tudi poslanec Lizzero in deželni svetovalec Baracetti sta se dotaknili vprašanja slovenske manjšine v videmski pokrajini in zahtevala pozitivno rešitev njenih problemov.

V dvorani je bilo med prisotnimi emigrantji, ki so prišli iz raznih evropskih dežel, skoraj polovica beneških Slovencev. Bili so prisotni predsedniki in voditelji raznih sekcij Zveze slovenskih emigrantov iz Beneške Slovenije, ki delajo v tujini in so dali, ne samo s svojo prisotnostjo, pač pa tudi s predlogi in govorji, svoj velik doprinos za uspek konference. Govorilo jih je kar pet in Dino Del Medico je bil imenovan v komisijo, ki je sestavila resolucijo.

Od naših emigrantov je prvi spregovoril Marko Petrič, predsednik Zveze izseljencev iz Beneške Slovenije. Rekel je, da oblasti ne kažejo politične volje za rešitev socialnih in narodnostnih problemov Beneške Slovenije, da zanikajo obstoj slovenske manjšine v videmski pokrajini. Zahteval je spoštovanje člena 3 in 6 republike ustave.

Armando Binutti iz Subida je navajal podatke iz nekaterih šolskih knjig, ki jasno pričajo, da živi po naših dolinah slovensko prebivalstvo, a teh knjig ne pozna naši otroci, ker jih uporabljajo samo v Toscani in v italijanskih šolah v Švici. Rekel je še, da so dolina, kjer živijo Slovenci, najbolj zapostavljeni, najbolj razljudene.

Alfredo Čičigoj iz Dreke, ki je prišel na konferenco iz Belgije, je govoril o težkem življaju ruderjev in o krivicah, ki se jim dogajajo, posebno tistim ruderjem, ki so se vrnili v Italijo, katerim plačujejo pokojnine z veliko zamudo.

Nadaljevanje na 4. strani

V PRIHODNJI
STEVLIKI BOMO
OBIAVILI
KRONIKO,
GOVORE IN SLIKE
Z DNEVA
EMIGRANTA

Predsedniška miza na konferenci o emigraciji v Vidmu.

RESOLUCIJA IZSELJENIH DELAVCEV iz dežele Furlanije-Julijanske Krajine

Izseljeni delavci iz dežele Furlanije - Julijanske krajine, Koordinacijski odbor emigrantskih društev (ALEF, ERAPLE - ACLI in Zveza slovenskih izseljencev) ter Deželna federacija CGIL - CISL - UIL, zbrani na srečanjem v Vidmu v soboto, 28. decembra 1974, na osnovi diskusijskih prispevkov, uvodnih referatov in posegov emigrantov, poudarjajo, da se v tem trenutku soočamo z mednarodno gospodarsko krizo, ki ni samo kriza konjunkturnega značaja, ki jo še poostruje pomanjkanje energetskih virov, ampak globoka in irreverzibilna kriza kapitalističnega sistema, ki je pokazal vse svoje pomankljivosti in vse svoje meje.

Glede Italije posebej poudarjajo, da tu gospodarska kriza sovpada z globo strukturno krizo, kar je posledica gospodarskega razvoja, ki temelji na logiki profita. To krizo še zaostruje upravnna politika, ki temelji na klientelizmu in parazitskih dobičkih.

Iz sedanje krize torej ni izhoda brez ukrepov, ki naj težijo k premostitvi neuravnotežnosti med posameznimi ozemljji in med raznimi sektorji gospodarstva. Usmerniti se je treba k družbenim investicijam, ki bodo omogočile ponoven dvig zaposlitve, kar je pogoj za rešitev iz teškega položaja nezaposlenosti, podzaposlenosti in prisilnega izseljevanja.

Vsekakor je treba zavrniti politično izsiljevanje, s katerim skuša gospodujoci razred ponovno vzpostaviti stara ravnotežja oblasti v podjetjih in v družbi. Sklicujoč se na enotno platformo zahtev, izseljeni delavci in organizacije, ki so sklicale to srečanje, poudarjajo kot posebno nujne naslednje ukrepe:

1. Glede industrijskega sektorja pozivajo deželno upravo, naj doseže od vlade okrepitev industrije z državno udeležbo in drugačno politiko podpiranja industrije

DON PASQUALE GUJON

BENEĆIJA LA GENTE DELLE VALLI

16

Don Giovanni Guyon, capellano di S. Wolfgang, era anche insegnante delle elementari. Nel 1913, in occasione di una esposizione agricola in Cividale, auspice il Barone On. Morpurgo, venne organizzata una esposizione didattica a cui parteciparono oltre 150 insegnanti. La giuria, composta da direttori didattici, da due ispettori scolastici e presieduta da S. Ecc. l'On. Leicht, impiegò una settimana per esaminare i lavori ed il profitto delle scolastiche concorrenti. Alla fine, all'unanimità, decisamente che il prete delle Valli non è stato mai nemico della lingua ufficiale italiana, anzi si è preoccupato di farla conoscere, perché utile e necessaria. Per le ragioni già esposte, prefer-

me, disse, la mia medaglia d'oro ad un prete? Questo non sarà mai. Possibile che tra tanti non vi sia uno più degno».

Ordinò la revisione di tutti i lavori. Ma non c'era nulla da fare: il risponso venne confermato. Sembra quasi incredibile che la scolaresca di un paese sperduto tra le montagne, avesse superato quelle di Cividale e del Circondario.

E' opportuna richiamare l'attenzione su questo punto: appare chiarmente che il prete delle Valli non è stato mai nemico della lingua ufficiale italiana, anzi si è preoccupato di farla conoscere, perché utile e necessaria. Per le ragioni già esposte, prefer-

uradno prizna slovenska narodna manjšina v videmski pokrajini.

Udeleženci srečanja ugostljajo tudi potrebo po bistveni spremembi deželnega zakona št. 24 iz leta 1970, ki naj upošteva predloge emigrantskih društev.

V zvezi s prihodnjem državnem konferenco o emigraciji udeleženci srečanja obvezujejo deželno upravo, da se na široko posvetuje z emigrantskimi društvami in sindikalnimi organizacijami (v ta namen naj bo udeležba na prihodnji konzulti o emigraciji čim širša), da se tako izdela platforma predlogov za državno konferenco o emigraciji, predlogov, ki naj se nanašajo predvsem na odprav vzrokov prisilnega izseljevanja in na zaščito položaja emigrantov v posameznih državah.

Ob koncu še enkrat poudarjajo potrebo po večji koordinaciji med emigrantskimi društvami in sindikalnimi organizacijami, da bo tako boj emigrantov postal del globalne strategije velotnega delavskega gibanja v deželi, državi in Evropi.

Risoluzione dei lavoratori emigrati del Friuli Venezia G.

I lavoratori emigrati dal Friuli - Venezia Giulia e il Coordinamento delle Associazioni degli emigrati (ALEF - ERAPLE/ACLI - Unione emigrati sloveni) e la Federazione regionale CGIL - CISL - UIL riuniti a Convegno a Udine sabato 28 dicembre 1974, sulla scorta dei contributi portati al dibattito dalle relazioni introduttive e dagli interventi degli emigrati, sottolineano come siano di fronte ad una crisi economica a carattere internazionale che non è solo crisi a carattere congiunturale aggravata dalla mancanza di materia energetica, ma è una profonda e irreversibile crisi del sistema capitalistico che ha mostrato tutte le sue defezienze e i limiti.

Per quanto riguarda l'Italia in particolare, alla crisi economica si sovrappone una profonda crisi strutturale che è il risultato di uno sviluppo

economico basato sulla logica del profitto ed aggravata da una gestione politica basata sul clientelismo e sulla rendita parassitaria.

Dalla crisi attuale non se ne esce se non con misure tendenti al superamento degli squilibri territoriali e settoriali, puntando sugli investimenti sociali che permettano il rilancio dell'occupazione, condizione per la eliminazione delle pesanti situazioni di disoccupazione, sottoccupazione ed emigrazione forzata.

Va comunque respinto il ricatto politico con il quale la classe padronale cerca di stabilire i vecchi equilibri di potere nell'azienda e nella società. In questo quadro i lavoratori emigrati e le associazioni promotrici del Convegno, richiamandosi alla piattaforma rivendicativa unitaria, ritengono particolarmente prioritari interventi:

Si riafferma infine la necessità di un maggiore coordinamento tra le associazioni degli emigranti e le organizzazioni sindacali affinché la lotta dell'emigrazione rientri nella strategia globale di tutto il movimento operaio regionale, nazionale ed europeo.

1) nel settore industriale richiamando la Regione affinché impegni il Governo per il potenziamento dell'industria a partecipazione statale, nonché per una diversa politica degli incentivi all'Industria e all'artigianato con intervento diretto delle finanziarie regionali nell'attività produttiva, anche in accordo e collaborazione con le aziende a partecipazione statale, particolarmente nelle zone maggiormente colpite dall'emigrazione;

2) nel settore agricolo con sostanziali riforme e l'incentivazione della cooperazione per renderlo competitivo e produttivo;

3) nel settore degli investimenti sociali (trasporti, sanità, casa, servizi sociali, scuola ecc.);

4) per garantire diversi metodi di gestione del potere a livello regionale, basati su forme di maggiore partecipazione di tutte le forze sociali, e di decentramento agli Enti Locali minori; in questa partecipazione va dato riconoscimento ufficiale alla minoranza nazionale slovena nella provincia di Udine.

Si ravvisa inoltre le necessità di una modifica sostanziale della L.R. 24/70 che recepisce le proposte avanzate dalle associazioni degli emigranti.

In relazione alla prossima Conferenza Nazionale dell'emigrazione il Convegno impone la Regione ad effettuare un'ampia consultazione con le associazioni degli emigranti e le organizzazioni sindacali (allargando a tale scopo la partecipazione alla prossima riunione della Consulta dell'emigrazione) e ciò per elaborare una piattaforma di proposte da sostenere alla Conferenza nazionale stessa e che riguardino in particolare la rimozione a monte delle cause dell'emigrazione forzata e la tutela a valle delle condizioni degli emigrati nei singoli stati.

Si riafferma infine la necessità di un maggiore coordinamento tra le associazioni degli emigranti e le organizzazioni sindacali affinché la lotta dell'emigrazione rientri nella strategia globale di tutto il movimento operaio regionale, nazionale ed europeo.

Umrl je duhovnik JOŽEF KRAMARO

NEUSTRAŠNI BOREC ZA PRAVICE BENESKIH SLOVENCEV

PRAVI «KAPLAN MARTIN ČEDARMAC»

Mnogi beneški Slovenci, med njimi duhovniki, pa tudi drugi Slovenci, ki so se zanimali za zgodovino in usodo beneških Slovencev, si niso še do danes na jasem, katerega izmed dveh beneških duhovnikov je bil vzel za vzor pokojni pisatelj France Bevk, ko je pisal svoj umotvor, svoj znameniti roman »Kaplan Martin Čedarmac«, ali A. Cuffola ali Jožeta Kramarja. Oba sta bila borca za naše narodnostne pravice.

V preteklosti so skoraj vsi istovetili Bevkovega Čedarmaca z Antonom Cuffolom, a danes je že večina takšnih, ki so prepričani, da je bil vzor Bevkovega romana prav Jožef Kramaro. Posebno duhovniki znajo povedati, da je bil on tisti, ki je tolkel po mizi takratnega fašističnega prefekta Testija.

Po osvoboditvi, v preprincanju, da bo konec krvic za beneške Slovence, da bodo oblasti nove, demokratične Italije ravnale poštano z beneškimi Slovenci, je hotel od teh oblasti doseči zagotovila o priznanju naših pravic. Dejansko je te zagotovila in oblube tudi dosegel, posebno od takratnega vedenjskega prefekta A. Candoleinija, ki so zapisane črno na belem, a zagotovila, garancije niso bile nikoli spoštevane, oblube nikoli uresničene. Pokojni gospod Kramaro je kos naše zgodovine. Nobeden od tistih, ki se bo ukvarjal v bodočnosti z uprašjanjem beneških Slovencev, z njihovo borbo za priznanje najosnovnejših pravic, ne bo mogel mimo njega. Za nas ima njegovo ime častno mesto ob našem največjem buditelju, pesniku Ivanu Trinku.

«Katoliški Glas» iz Gorice je ob njegovih smrtih tako zapisal: »Dan pred božičem 24. decembra 1974 so pokopali v Premariaku (Premariacco) pri Cedatu upokojenega župnika Jožeta Kramaro (Cramaro). Po grebnih svečanosti v veličastni premariški cerkvi sta se udeležila oba videnska škofa, kakih 50 duhovnikov, med njimi tudi nekateri z Goriškega in iz Slovenije ter zelo veliko verni-

s. E. manco a dirlo, chi era costui se non il prete delle Valli?

L'accusa maggiore che si fece loro è quella di essere stati affiancati, nell'ambito del problema della minoranza etnica, dal partito di sinistra.

Questa situazione ritengo che sarebbe sufficientemente illustrata se alla nota parabolica del Buon Samaritano si aggiungesse una finale.

Il disgraziato viandante, dunque, incappò nei ladroni che lo spogliarono di tutto e lo lasciarono mezzo morto sulla via. Passa un sacerdote, lo guarda e prosegue. Poco dopo passa un levita, sbircia il corpo sanguinante e tira via

(I) Al momento di andare in stampa dobbiamo scagionare completamente il Sig. Giovanni Padovan, Comandante Vanni. Non si tratta di Montemaggiore di Savagna: l'equivoco fu originato da un errore di trascrizione. Lo si comprende anche dal contesto del resoconto.

(Continua)

Dopo l'articolo del prof. A. C. Jemolo sulla «Stampa» di Torino sulla minoranza Slovensa in Friuli

Risponde il prof. G. Vlastos Matteucig

prof Matteucig, originario di Seusa di Grimacco, è docente alla Facoltà di Scienze dell'Università di Napoli

Ho ricevuto, tra le altre, una lettera del signor Nazz Matalon, che scrive da Udine in perfetto italiano, e un'altra di un prete (penso sacerdote) di Ovaro (siamo quindi nella zona di Tolmezzo): entrambe di deplorazione del mio articolo «Minipatrie fuori tempo». Toccano entrambe questioni generali e questioni particolari.

Avrei molto da dire sull'uso che sociologi ed etnologi fanno del termine «civiltà», sino ad affermare che quella che per i glottologi è una lingua dà sempre vita ad una civiltà; mentre credo possa essere, al pari di un dialetto, un semplice colore che arricchisce il quadro di una civiltà. Ma insisti che tutto al monologuere, e così le lingue, sia pure attraverso trasformazioni tali per cui cessano di eseguire il modo di comunicare le generazioni distanti di secoli; e che è in corso un processo di unificazione di alfabeti di recezione sempre più di parole straniere, di nuovi termini accolti in tutte le lingue. E questa è la strada verso una, ancor lontana, unità linguistica, almeno di gruppi di popoli.

È pure legge di natura l'assorbimento dei minuscoli gruppi (cosa più resta del tedesco che un tempo si parlava nei tredici comuni dei Bassini veronesi?). Chi è attaccato alle vecchie parlate attive, o magari le risuscita, non lo vieta. Nessuna pubblica di scrivere romanzi in sloveno.

Ciò per le tradizioni. Ma conosco alcun luogo in cui gli abiti dei bisavoli siano fuori se non in manifestazioni folcloristiche, né dono che rinuncino alle bombole di gas, agli abiti confezionati, alle scatolette dei vari tipi, per filare, tessere, cucire, cucinare come le loro bisavole?

Un po' di storia. La provincia di Udine fu annessa all'Italia nel 1866, e prima faceva parte del regno lombardo-veneto e prima ancora della repubblica di San Marco. Non si è mai sentito, in tante prove che l'Italia ha subito, di un filone d'irredentismo o di particolarismo che covasse sotto le ceneri in qualche parte della provincia. E le occasioni per esprimersi non sono certo mancate: ottime quelle

A. C. Jemolo

dell'occupazione austriaca nel 1917-18 e della fine della seconda guerra mondiale.

Quindi ciò che sentono i friulani cui è dispiaciuto il mio articolo è qualcosa di nuovo, od almeno una coscienza ancestrale che si risesta dopo aver dormito per molte generazioni.

Miseria che spinge alla emigrazione: verissimo, il Friuli è in gran parte una regione povera, con molta emigrazione; ma di quante regioni d'Italia non si dovrebbe dire lo stesso, parlare anzi di una più cruda povertà?

Veniamo al dunque. Il signor Nazz Matalon ora parla di sloveni della valle del Natisone ed ora di friulani. Per i pochi comuni che dice sloveni, cosa desidera? un'annessione alla Jugoslavia, il confine portato al ponte del Diavolo di Cividale? (e perché non daremmo alla Svizzera il tratto della regione aostana tra Gressoney ed Issime, posto che le più vecchie lapidi del cimitero di Gressoney erano in tedesco ed in caratteri gotici, ed Alghero alla Spagna, posto che si tratta di originaria colonia catalana?). Dica chiaramente il suo pensiero, e non sarò io a gridare contro il sacrilego. Quanto ai friulani, li ho sempre visti apprezzati e stimati da tutti, hanno dato scrittori, uomini politici, universitari, imprenditori che hanno operato dovunque (ricordo per tutti Girardini, poeta, deputato, ministro).

Se poi interpreto male il pensiero del signor Nazz Matalon, ed egli non pensa a mutamenti di frontiera, dica cosa vuole: l'estensione alla valle del Natisone del «pacchetto» per l'Alto Adige? la sua estensione a tutto il Friuli? scuole separate, bilinguismo, pretori, maestri, medici, segretari comunali del luogo, o che almeno parlino lo sloveno od il ladino?

Poveri poeti del 1848, che compiangevano l'Italia vestita da Arlecchino, ed inneggiavano «noi siamo da secoli calpestati e derisi, perché non siamo popolo, perché siamo divisi!». Siamo ad un fenomeno di rigetto, nel linguaggio dei chirurghi, e vogliamo ricostituire tante repubblichette? Lo si dica apertamente.

Altro non saprei rispondere.

A. C. Jemolo

teme, non mortifica la minoranza, ma crea per essa leggi e provvedimenti atti a consentirne l'autonomo sviluppo, al fine di arricchire tutta la cultura nazionale.

Non si può difendere la propria libertà senza luce, senza voglia di comprendere reciprocamente le varie culture che incontriamo. Se altri sono ipocriti, sarà l'ipocrisia stessa a smascherarli, perché qualunque sofisma cade di fronte alla realtà delle cose. La realtà è semplice: VOGLIAMO O NON VOGLIAMO CHE LE MINORANZE VIVANO E SI SVILUPPINO IN ITALIA? DEVONO O NON DEVONO LE MINORANZE METTERE SE STESSE A DISPOSIZIONE DEGLI INTERESSI COMUNI DELLO STATO CUI STORICAMENTE E POLITICAMENTE APPARTENGONO?

Per scoprire la realtà etnica delle popolazioni delle Valli, è necessario, senza infingimenti di varia natura, sgomberare il terreno da ogni traccia di rivendicazioni moderne fasulle, di pacchetti, di paragoni non storicamente validi con gli Slavi del goriziano e di Trieste.

Come leggo dall'interessante pubblicazione «VAL NATISONE», che praticamente racchiude gli Atti del 49. Congresso della Società Filologica Friulana, S. Pietro al Natisone 24-9-1972, questi posti sono stati abitati dal Paleolitico Superiore, come da reperti archeologici, a tutti visibili nello splendido Museo di Cividale del Friuli. Altresì ancor più numerosi e pregevoli sono i reperti dell'Età del Bronzo. Nelle aree circostanti sono stati trovati anche notevoli resti greci, romani bizantini, longobardi. Del resto il fiume Natisone è menzionato da storici antichi quali Strabone, Tolomeo, Plinio ed altri. Poi vennero i Longobardi, di cui ci parla lo Storico locale Paolo Diacono nella universalmente nota «Historia Longobardorum».

Come si può leggere anche sulle opere recenti (cfr. Bianchi et al. «Storia d'Italia vol. II pagg. 478, 500, 501 e vol. III pagg. 661, 671, 672, ed. Fabbri, 1965) a larga diffusione di massa, gli insediamenti Slavi da queste parti datano a partire dal 500, al seguito dei Longobardi che portarono con sé anche i Geppidi e i Sassoni.

Re Ottone I fermò la grande spinta degli Slavi verso occidente e verso Sud, ma avviò una lungimirante politica di pacifici contatti che doveva dare ottimi frutti. Nei secoli seguenti gli Slavi delle Valli del Natisone, ormai pacifici e laboriosi, pur godendo di numerosi privilegi che garantivano la massima autonomia, durata peraltro anche dopo l'unità d'Italia, furono completamente inseriti nella nazione e nella cultura italiana. Ciò non toglie che essi, in un quasi isolamento geografico, come capita spesso alle povere popolazioni montane, abbiano conservato il «loro dialetto, una «loro» cultura, le «loro» abitudini, non offensive per nessuno, né lesive ai superiori interessi nazionali.

Non potendo presumere, neanche in minima parte, che la «Stampa» dedichi spazio a queste mie poche righe, mi sento costretto ad inviare copie degli scritti e delle risposte, per correttezza culturale, ai fogli locali particolarmente interessati all'argomento.

Ad Arturo Carlo JEMOLO risponde il prof. Giorgio VLASTOS MATTEUCIG di SEUSA di CLODIG, docente alla facoltà di Scienze della Università di NAPOLI.

Ella, Accademico dei Lincei, originale ricercatore, catolico liberale, acuto esegeta del Diritto e di Storia, non ha concluso, come erronea-

studiosi come Giacomo Devoto «I confronti linguistici spassionati significano, fra tradizioni nazionali in contatto, non conflitto, ma convivenza, civiltà» che il dialetto slavo di questi luoghi, a parte gli inevitabili punti di contatto, fra tutte le lingue slave, ha alcune sue particolari peculiarità. L'isolamento geografico e culturale della Slavia veneta, rispetto al mondo slavo in genere, ha fatto sì che detto dialetto conservi notevolissimi punti di contatto con lingue e dialetti talvolta anche lontani, come testimonia la nota tratta dalla citata opera «Val Natisone» (pag. 167).

Per questo dialetto dunque, s'impone un'opera di salvagaggio, non di munificazione folkloristica, né d'inquinamenti dialtri dialetti o parlato attuali slovene. Ecco la necessità di un doposciuola non obbligatorio che sia abilmente condotto per la salvaguardia di una parte genuina di patrimonio culturale italiano. E soprattutto dando condizioni di vita che evitino la massiccia emigrazione, favorendo l'agricoltura e l'industria «pulita» manifatturiera, che si compie un notevole passo verso la salvezza del paese.

E' chiaro che per stabilire le origini precise di queste popolazioni bisognerebbe tener conto di queste tradizioni orali che, pur se viziose da fantasia, hanno sempre un fondo di verità, come insegnava abbondantemente la rappresentazione mitologica greca. Ma a parte ciò, basta studiare, vivendo tra questa gente, della fuggevole intervista o non con l'occhio indagatore di un stereotipo test etnologico-glossistico, le fattezze ed il modo di pensare, il carattere aperto, gioviale, talvolta ostinatissimo, di queste genti per ritrovare pari pari le qualità migliori che Cesare Cantù (tomo V, ed. Ute Torino 1856) nella «Storia Universale» attribuì agli Slavi. Quindi non è adatto, ingiusto e storicamente offensivo, i caduti nelle guerre patrie lo testimoniano continuamente, ipotizzare il futuro dimenticando che la Storia è passato, presente, giammai futuro, dire come Ella scrive, che non vi è alcun dubbio che gli Slavi delle Valli del Natisone siano stati fin qui ottimi italiani...

Né si comprende, perché per l'avvenire non dovrebbe più esserlo. Forse perché qualcuno teme che qualche propria errata presa di posizione su sacrosante libertà culturali possa spingerli verso altri? Oppure riconosciuto l'errore di una certa politica di chiara matrice fascista, teme che altri possano approfittarne? In tal caso non una Canossa spirituale si impone, ma, vivaddio, bisogna rendere giustizia a certe lotte, a certe necessità, in nome proprio dell'Unità Italiana e di quella libera cultura, di cui i Padri lottarono.

Comprenderà quindi, soprattutto da un punto di vista culturale, la non disponibilità di queste genti a permettere che si modifichino le frontiere di quella Patria, per la quale, tanto si è profuso, tanto si dà e, siatene certi, tanto si darà. Negando che i dialetti e le minoranze (come domani in un'Europa unita le lingue e le singole Nazioni) siano una realtà di ricchezza nazionale (domani, europea) si compie invece un salto politico all'indietro, nel ventennio, come hanno dimostrato abbondantemente le leggi razziste dell'epoca.

Quando dunque un Grande della Cultura parla male, o con senso di staccato interesse, delle minoranze e dei loro diritti, conquistati come sopra, non rende un buon servizio alla Patria ed alla Nazione, cui si onora appartenere, perché tende a mortificare e a spezzare quei legami tra gli uomini, che mille guerre inutili e cattive, non sono riuscite a rompere tra i popoli.

Non bisogna aver paura dello sbirciolamento antiumitorio, perché è necessario giungere sino alle singole menti ed ai singoli cuori per trovare quel fondo di unità sostanziale che talvolta non troviamo. Perciò è necessario capirsi, rispettare anche le umili culture montane e confinarie, come quelle del profondo Sud. Quando, lo ONU, garantendo i diritti del-

le minoranze, dice chiaramente che esse sono legami insopportabili per l'unione e la mutua collaborazione dei Popoli, senza idee di supremazia razziale, politica, religiosa, economica, praticamente getta i veri semi della futura umanità, sorta dalle rovine di certe nefaste ideologie e condanna le cause di ciò che ha provocato il sorgere delle stesse.

Non ho l'abitudine di condannare le cose in blocco senza scavarre problema e problema e guardare al futuro, ma quando le enunciazioni dottrinali, sia pure di un grande, sono scritte a lettere di fuoco sulla nostra pelle, è normale ed umano, un civile e documentato dissenso.

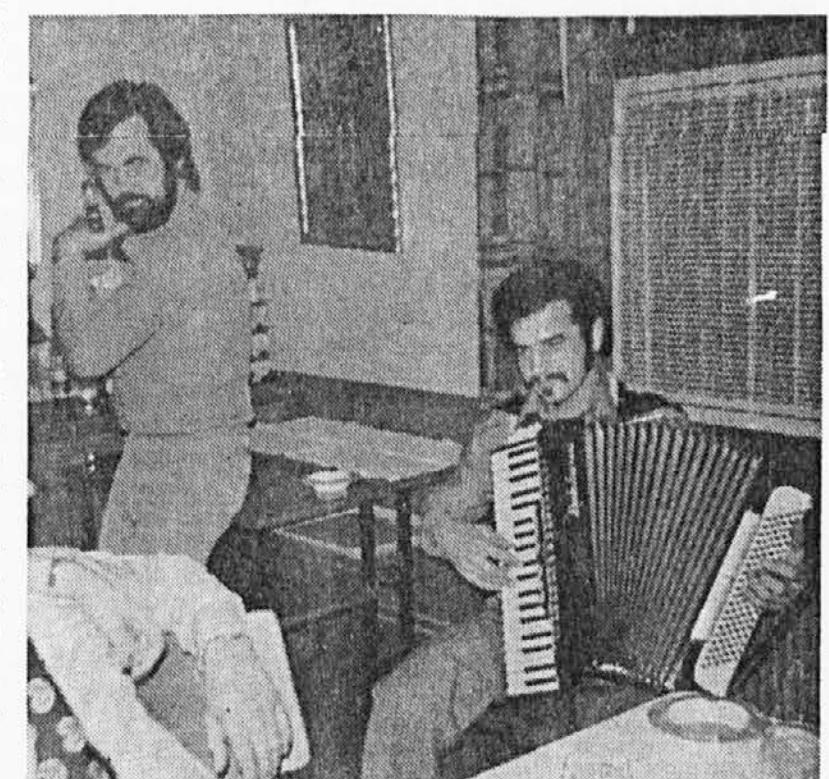
Con stima inalterata La ossequio.

Giorgio Matteucig

PISMO IZ ZÜRIGA

Naši emigranti v Zurigu so se zbrali na skupni veselici 7. decembra lani.

Na veselici naših emigrantov z Zurigu je gozel Paolo Predan iz Ježičjega.

Kot vam je znano, smo ustanovili klub beneških Slovencev v Zurigu (Unione degli emigranti Sloveni del Friuli-Venezia Giulia). Sporočamo vam, da smo naredili prijateljsko srečanje in večerjo s plesom, dne 7-12-1974. Imeli smo se zelo lepo in smo bili vsi zelo zadovoljni, da nem je uspel kaj takega narediti med domaćimi ljudmi. Povabili smo tudi na predsednika slovenskega društva «Triglav». Zelo jima je bilo všeč med našo družbo in sta bila precej zadovoljna, da sta bila

tudi ona dva lahko med nama.

Upamo, da bomo še naredili več tačnih prijateljskih srečanj, se povesili po domače in se pogovorili v našem materinskem slovenskem jeziku, ki se tako po redko sliši in govorji v tujini.

Zahvaljujemo se vsem tistim, ki so se udeležili naše prireditve in jih vabimo še za prihodnjič, da se udeležijo tudi drugi in v čimvečem številu.

Lepo pozdravljamo vse beneške Slovence doma in po svetu.

DINO BORDON

V OKVIRU BENECANSKIH KULTURNIH DNEVOV

PREDAVANJE
V PODBONESCU

V petek 20. decembra je bilo v Podbonescu tretje predavanje v okviru benečanskih kulturnih dnevov, ki jih že drugič prireja študijski center «Nedža» iz Šperta. V gostilni »pri Škofu« se je zbral lepo število poslušalcev, tako da so popolnoma napolnili predavalnico.

Profesor Gaetano Perusini, docent za zgodovino ljudskih običajev na tržaški univerzi, je predaval o oblikah kmečkega življenja v vseh Beneške Slovenije in v obronih vasek Furlanije. K temu predavanju je bil povabljen tudi dr. Milko Matičetov, član Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani.

Prof Pavel Petričič je v uvodnem pozdravu podal pregled vsega dela v preteklem letu. Omenil je, da so se predstavniki vseh kulturnih društev Benečije srečali z vsemi političnimi strankami in jim razložili svoje delo in zahteve. Povedal je, da bo januarja javno zborovanje študijskega centra »Nedža«. Vsem navzočim je razdelil Statut študijskega centra, ki ga je priznala tudi Država. Na razpolago so bili tudi listki z vprašanjimi, če se kdo hoče udeležiti raznih tečajev slovenskega jezika in benškega narečja.

Profesor Perusini je predaval zelo živahnino in prijetno. V svojem uvodu je povedal, da bi se morali vsi predavatelji prej pogovoriti, o čem bodo predavali, da ne bi kdo ponavljal, kar je že drugi povedal. Tako v začetku je rekel, da bo uporabil izraz »Benečija« za kraje, kjer prebivajo Slovenci v Videmski pokrajini. Poudaril je, da se po hišah in zlasti pri stareh ljudeh skrivajo čudovita bogastva,

ki nam govorijo o življenju, družbeni ureditvi in kulturi preteklih časov. Sam je odpril po podstrešjih Furlanije nešteto zgodovinskih dokumentov (kakih 30 kvintalov) in jih rešil, da jih niso uničile miši.

Nato je govoril o naselitvi Slovanov v Beneški Sloveniji in Furlaniji. Posebej je poudaril izraz »Slovani«, ker so prihajali na naše kraje tudi Hrvatje iz Istre. Govoril je o oblikah naselij in o družbeni ureditvi. Poudaril je, da nam krajevno imenoslovje potrjuje, kako daleč so prišli Slovenci in kje so bile vasi z dvojezičnimi prebivalci. Omenil je, da je imela Benečija docela svojstveno družbeno ureditev, izredne pravice, ki si jih nobena oblast ni upala odpraviti in med temi pravicami tudi sodno oblast (giuridizione criminale di diritto consuetudinario). V drugih državah in pokrajnah je ta oblast pripadala vladarju, ki jo je podeljeval fevdalnim gospodom. V Landarski in Mjerski banki pa je tudi kriminalne zadeve sodil veliki dekan.

Opozoril je, da bo treba vse te stvari še temeljito raziskati. Z žalostjo pa je ugostivil, da je čedadski sodnik poslal v odpad veliko starih listin in dokumentov, ko so preurejali in pleskali sodno palaco.

Predavatelj je nato govoril o ureditvi kmetij in kmečkega gospodarstva. Posebej se je ustavil pri planšarstvu, ki je imelo v Benečiji svojevrstno obliko. Ta je pa še vse premalo raziskana.

Profesor Marinelli imenuje ta način planšarstva »di tipo slavo«, s čimer nam pa nič ne pove. Bili sta dve oblike planšarstva. V nekaterih pla-

ninah so bili poleti samo pastirji, ki so bili plačani od gospodarjev, da so skrbeli za živino, v druge planine pa je odšla poleti cela vas in so imeli skupno kuhišo in skupno predelavo mleka.

Profesor Perusini je nagnasil, da čaka mladi rod še veliko dela, če hočemo dobro spoznati način življenja in kulturno bogastvo teh krajev.

Na koncu je predavatelj govoril o perečem vprašanju izseljevanja. V Reziji je bilo izseljevanje aktualno že v 16. stoletju. V prejšnjih stoletjih se niso izseljevali samo revni, pač pa tudi plemiči, ki so iskali vojaško slavo, obrtniki, ki so iskali boljši zasluzek. Vsi ti so odhajali v večja mesta: Benetke, Milan in drugam. Pozneje so se začeli izseljevati tudi drugi in so iskali zasluzka po drugih državah: v Nemčiji, v Rusiji, na Češkem in pozneje tudi v Ameriki. Spočetka je bila emigracija le začasna. V 19. stoletju pa je postala emigracija stalna, brez vrnitve. Spočetka, ko so se emigranti vračali domov, je bila donosna, ker so svoj zasluzek prinašali v domača kraje. Pozneje pa ni bila nič več donosna, postala je celo zelo škodljiva, ker se je prebivalstvo vedno bolj manjšalo.

Ne Avstrija ne Italija nista imeli posluha za ta problem in ga sploh nista jemali resno. Na Benečijo in Furlanijo sta gledali zgolj kot na zbirališče cenene delovne sile. Še manj zanimanja pa je bilo za kulturne posebnosti teh pokrajin. Tako je bilo v preteklosti in tako je, žal, tudi danes. Zato je naša skupna naloga, da odkrijemo svetu vse bogastvo, ki ga imajo tudi majhni narodi in manjšine, ki živijo ob robu velikih narodov.

Predavanju se je razvila zelo živahnina debata, ki je trajala skoraj do polnoči. Tudi to predavanje je dokazalo, da so vsa ta vprašanja zelo potrebna in aktualna in jih moramo reševati s skupnimi močmi.

JAKA SLAK

**Zahteve po
priznanju ...**

(Nadaljevanje s 1. strani)

Slovenski emigrant Aldo Furlan iz Prapotnega je kritiziral odsotnost oblasti na evropskem srečanju emigrantov v Zurigu in opozoril na dejstvo, da v nekaterih občinah Benečije kar brišejo iz volilnih seznamov emigrante, posebno tiste, ki so napredni in zavedni.

Pio Cagnaz iz Subida, voditelj naše Zveze emigrantov v Švicariji, je orisal ravnjanje s slovensko manjšino s primernim prepovedi pošolskega pouka slovenščine v občini Bardo, pri čemer je omenil, da so takrat emigranti naslovili na pristojne oblasti protestno pismo, a da niso do danes še dobili nobenega odgovora.

Tisti naši delavci, ki pa delajo drugod po Italiji in nimajo s seboj družine ali pa svojih, so nekateri od njih le pogleddali domov, saj je res pusto in neprjetno gledati druge ljudi, kako praznujejo praznike, a ti si pa sam, napol zapuščen emigrant.

Vsekakor pa je bilo za te zadnje praznike v naših vseh nekaj življenja, nekaj avtomobilov s tujo registracijo, nekaj družin spet združenih in veselih.

NON SIAMO SOLI

Proponiamo all'attenzione dei nostri lettori un documento firmato da 15 sacerdoti friulani che lavorano nelle parrocchie della Carnia e che nella liturgia usano la lingua friulana. È un documento che in modo chiaro spiega anche la posizione dei sacerdoti sloveni, nativi delle Valli del Natisone, che da anni si battono per i diritti della propria gente ed in particolare a favore della lingua locale.

Questo impegno deriva anche da precisi motivi pastorali come è possibile rilevare dal testo che pubblichiamo dopo averlo tradotto dal friulano nelle sue parti più significative.

La lingua

«È di fondamentale importanza che il pastore (il sacerdote in cura di anime - n.d.r.) parli la lingua della sua gente, per un dovere di coscienza. Non è questo un lusso, un regalo, una degnazione o un favore: fa parte dei compiti che si è liberamente assunto nel giorno in cui è diventato pastore (sacerdote).»

L'interprete

Non possiamo immaginare un sacerdote che parli col suo popolo con l'interprete, come non esiste una madre che non conosca la voce o la lingua del figlio. Tutto ciò che serve a conoscere più a fondo le pecore (i fedeli - n.d.r.) deve essere evidenziato ed usato; tra questi mezzi poniamo in primo luogo la lingua. Quando parliamo di «lingua» non intendiamo parlare unicamente del modo materiale di esprimersi, cioè della conoscenza della lingua del popolo. Non tutti quelli che par-

lano francese, infatti, sono francesi, non tutti quelli che parlano italiano sono italiani etc. La lingua esprime un modo di pensare, di ragionare, di vivere. È l'espressione di tutta la vita di un popolo, presente e passato.

Il popolo

Come infatti esistono caratteristiche fisiche o psicologiche che si trasmettono di padre in figlio, così esiste una particolarità etnica univoca, che è il risultato di processi durati anni e anni e che si innesta al popolo e lo fa italiano, friulano, sloveno, tedesco etc... Non si parla qui di lingua ma di fisionomia spirituale di tutto un popolo. Naturalmente, per esprimere questa fisionomia è indispensabile, anche se non sufficiente, la lingua.

(A questo punto facciamo una breve considerazione. Se, per esempio, un giorno tutta la popolazione delle Valli del Natisone parlasse la lingua italiana e dimenticassero il dialetto sloveno locale, conserverebbe sempre la fisionomia spirituale slovena precisa e nessuna proclamazione di italiano potrebbe renderla di fisionomia spirituale italiana. Di fronte alle argomentazioni del documento che stiamo leggendo appaiono quindi ridicoli quegli individui o i rappresentanti ufficiali della nostra gente che fanno o hanno fatto nel passato, non si sa da chi autorizzati, delle solenni quanto gratuite dichiarazioni di italiano a proposito della popolazione delle Valli. Se essi volevano con questo affermare che «siamo cittadini italiani, leali e fedeli

nei confronti della Repubblica italiana», allora siamo perfettamente d'accordo; se poi con queste affermazioni voltevano affermare che la nostra fisionomia spirituale ed etnica è italiana, allora non siamo per nulla d'accordo. I confini di uno stato ovviamente possono rendere tutti i cittadini uguali di fronte alla legge o alle tasse da pagare, ma possono renderli psicologicamente o culturalmente uguali o uniformare (modi di vivere e di pensare diversi, n.d.r.) formatosi nel corso di centinaia di anni.

L'ambiente

Adoperando un'altra lingua, il popolo non si sente a suo agio, ha l'impressione di essere come svestito o rivestito degli abiti di altri... sradicato dal suo ambiente, confuso tra altri popoli e senza una propria personalità.

Il Folclore

Se la lingua diventa unicamente un fatto di cultura e non di vita, di folclore e non di esperienza, allora hanno ragione quelli che fanno cantare le «villotte» in tutto il mondo. E avevano ragione i Babilonesi e gli Idumei che spinsero gli Ebrei a cantare i loro canti «ad flumina Babilonis». Però gli Ebrei, con un nodo alla gola, rispondevano: «Come è possibile cantare i canti del Signore in una terra straniera?» (Salmo 137, a). Ecco che cos'è la lingua! E' l'acqua per il pesce e l'aria per il cristiano.

Non siamo contro nessuno

Non si tratta qui di prese di posizione campanilistiche o di rivincite su altre lingue, di pronunciamenti politici o cose di questo genere. **Sì trattati di essere se stessi e basta**, e questo è un diritto che non viene concesso né dal governo, né dai partiti, né dalla Chiesa. È un diritto naturale.

Bisogna scegliere

Allora, se le pecore hanno questa lingua, è chiaro che il pastore debba scegliere: o parlare come la sua gente e restare pastore o parlarle in altra lingua e diventare forestiero. Se il pastore fa un calcolo di interesse, sceglie il padrone, se fa un calcolo di coscienza sceglie le pecore...

Conclusione

Per ciò non abbiatevela a male se non ci sentiamo di tradire la nostra coscienza e la nostra gente».

Festa di S. Agostino, vescovo - 28 agosto 1974.

Seguono le firme di 15 sacerdoti carni.

B.Z.

Recesija - strah emigrantov

Lani za božične in novoletne praznike ni prišlo domov iz emigracije, iz Švicere, Germanije in Belgije toliko emigrantov kakor prejšnja leta.

Raznii so razlogi, zakaj ne obiščajo svojih ljudi in svojih krajev naši emigrantti.

Zapirajo se nekatere velike fabrike avtomobilov, ker ljudje kupujejo manj avtomobilov, ker nista več ne nafta in ne bencin tako poceni kot prejšnja leta.

Denar izgublja vrednost in je vse dražje. Zahodnim državam, v katerih delajo naši emigrantti, se še ni posrečilo zaustaviti, zavreti inflacijo. Mnogi naši emigrantti so se bali priti na zimske počitnice ob božičnih praznikih, da ne bi izgubili službe.

Posebno v Nemčiji se hitro veča število domačih nemških brezposelnih delavcev. Naši emigrantti sicer niso bili v Nelim številni zaposleni v avtomobilskih tovarnah in delajo taka dela, ki so si jih nemški delavci izogibali.

Nismo tudi še slišali, da bi že naveliko odpuščali delavce iz Italije. Toda, kadar začne v kapitalistični državi pojemati razvoj industrije, kadar se govoriti o recesiji, zaostajanju, pa si mnogi ne upajo oditi domov, za nekaj tednov, v decembri in januarju, ker še ne vedo prav za sigurno, kaj se bo zgodilo in ali sploh bodo

dobili še svoje delovno mesto.

V Švicari je sicer določena kriza v bankah, ki ne marajo tujega kapitala, a zaenkrat ne kaže, da bi domači švicarski delavci ostali brezposelnii.

Še zmerom se potrebuje svinčarski industriji veliko število tujih delavcev, da bi mogla švicarska industrija delati za večji eksport švicarskega blaga.

Tisti naši delavci, ki delajo doma v Italiji, pa so se lahko vrnili domov za nekaj praznikov. Tisti naši Benečani, ki so s celo družino v raznih krajih videmske pokrajine: v Kanalski dolini, okoli Trbiža na Pordenonskem, v Čedadu, Vidmu, Manzaru in drugod se držijo po Božičnih in novoletnih praznikih kar v novih svojih bivališčih in kar tam praznujejo božične in novoletne praznike.

Tisti naši delavci, ki pa delajo drugod po Italiji in nimajo s seboj družine ali pa svojih, so nekateri od njih le pogleddali domov, saj je res pusto in neprjetno gledati druge ljudi, kako praznujejo praznike, a ti si pa sam, napol zapuščen emigrant.

Vsekakor pa je bilo za te zadnje praznike v naših vseh nekaj življenja, nekaj avtomobilov s tujo registracijo, nekaj družin spet združenih in veselih.

**Zahteve po
priznanju ...**

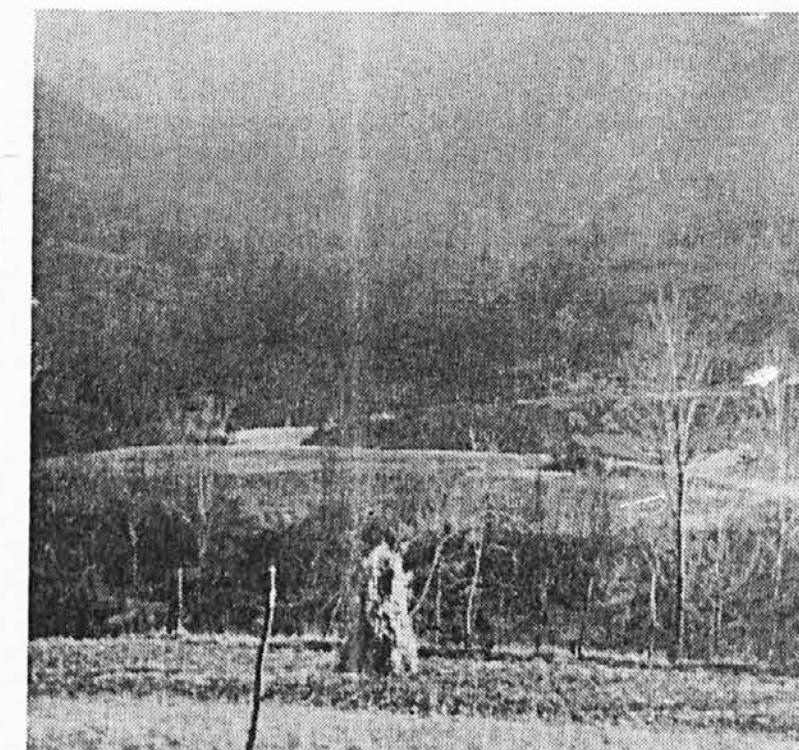
(Nadaljevanje s 1. strani)

Slovenski emigrant Aldo Furlan iz Prapotnega je kritiziral odsotnost oblasti na evropskem srečanju emigrantov v Zurigu in opozoril na dejstvo, da v nekaterih občinah Benečije kar brišejo iz volilnih seznamov emigrante, posebno tiste, ki so napredni in zavedni.

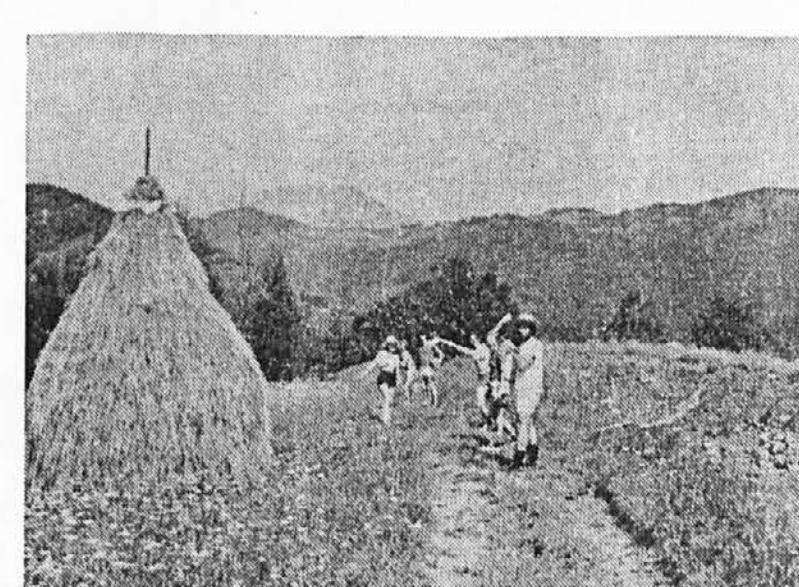
Pio Cagnaz iz Subida, voditelj naše Zveze emigrantov v Švicariji, je orisal ravnjanje s slovensko manjšino s primernim prepovedi pošolskega pouka slovenščine v občini Bardo, pri čemer je omenil, da so takrat emigranti naslovili na pristojne oblasti protestno pismo, a da niso do danes še dobili nobenega odgovora.

Tisti naši delavci, ki pa delajo drugod po Italiji in nimajo s seboj družine ali pa svojih, so nekateri od njih le pogleddali domov, saj je res pusto in neprjetno gledati druge ljudi, kako praznujejo praznike, a ti si pa sam, napol zapuščen emigrant.

Vsekakor pa je bilo za te zadnje praznike v naših vseh nekaj življenja, nekaj avtomobilov s tujo registracijo, nekaj družin spet združenih in veselih.

Na sliki je videti prvi ovinek nove ceste, ki bo peljala v Čišnje.

Ljudje, ki so na sliki in občudujejo našo kopo, gotovo niso ne grabične ne senoseki.

Kakor roža sem cvetela, ko sem dekleti mlado blo, kakor

Neobjavljena korespondenca IVANA TRINKA

V Novem Matajurju je bilo objabljeno nekaj pisem in razglednic, ki so jih pisali Ivanu Trinku razni kulturni delavci, zgodovinarji in učenjaki. V štev. 9 smo brali o Vatroslavu Holzu, ki je bil prijateljsko povezan z našim rojakom Trinkom. V Trinkovi zapuščini so še tri razglednice Vatroslava Holza. Na eni izmed teh je podpisani tudi pesnik Ašker. Če pregledujemo razna pisma, dopisnice in razglednice, ki jih je Trinko dobival od vseh strani, vidimo, da so se nanj obračali ljudje različnega poklica in prepričanja, preprosti in učeni, vsi pa so se hoteli ob njegovem znanju obogatiti. In Trinko se je velikodušno razdajal. Kolikor je odkril neznane zgodovinske stvari, ko je brskal po arhivih in bi bil lahko pod svojim imenom to objavljjal, pa je oddal drugim, ki so ga prosili. Pomagal je, kjer je mogel in pri vsem svojem duhovnem bogastvu je ostal ponižen in skromen. In prav ta ponižnost in skromnost je dvigala njegov ugled doma in v tujini. Iz korespondence, ki jo bomo v bodoče objavljali, bomo skupno odkrivali razne osebnosti, obenem pa tudi veličino Trinkove podobe, ki je zažarela kot svetilnik in mnogim osvetljevala življensko pot. Ob tem svetilniku mora biti tudi naša pot v bodočnost svetlejša.

Najprej poglejmo tri razglednice Vatroslava Holza. Dve mu je pisal iz Ljubljane, eno pa iz Šmarj pri Jelšah.

I.

Na razglednici je slika Simona Gregorčiča z njegovi verzi:

Le vstani,
vborni narod moj,
do danes v prah teptan,
pepelni dan
ni dan več tvoj,
tvoj je -
vestajena dan!

Pod sliko je tiskano voščilo: Veseli velikonočne praznike! Pod voščilom: V Ljubljani, 29.3.07 V. Holz

Na hrbtni strani so tiskani verzi: Mal položi dar domu na oltar.

Nato sledi Holzov rokopis:

«Prečastiti prijatelj! Posljajoč Ti iskrene čestitke za Velikonoč, priporočam se Ti v blagohoten spomin z vsem spoštovanjem Piši kaj!

V. Holz

Razglednico je izdala Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

II.

Na razglednici je zgoraj panorama Ljubljane, v levem kotu spodaj slika Magistrata, v desnem kotu pa Ivan Hribar, župan. Pod sliko je datum: Ljubljana, 26.1.09.

Na hrbtni strani:
«Velečastiti prijatelj! Za jutranji god Ti želim vse najboljše in se Ti priporočam v nadaljnjo naklonjenost.

Jeli si čital Aškerčovo knjigo: «Akropolis in piramide», ki je izšla o Božiču 1908 pri Schwntnerju?».

Ob strani je Aškerčev podpis: «Pozdrav Vam. Svobodomislec Ašker.

III.

Na sliki: Šmarje pri Jelšah z datumom: 10.11.1913.

Na hrbtni strani: «Velešpoštovani prijatelj! V zahvalo na prelepi razglednici od 5.11.1913. Ti pošiljam sliko Šmarij pri Jelšah, kjer sem svoje dni preživel vesel ure z ovekovečenim pesnikom Aškercem, stanujčim v oni mali hiši pred cerkvijo, kar znači znamenje. (Op. Znamenje z rdečim svinčnikom) Bog Te ohrani zdravega in čilega! Tvoj V. Holz».

Ob strani: «Moj naslov v Ljubljani ostane do 30.IV.13 še».

I

Dragi prijatelj.

Zivljenska pot in veliki zgodovinski dogodki pretrgali so najino občev in tudi dopisovanje, vendar pa upam, da mi ne boste zamerili, ako Vas ogovarjam ob spominu na najino poznanstvo in duševno sorodnost s prijateljskimi besedami. Večkrat sem v teku let in ob dogodkih časa mislil na Vas. Prav živo mi je pa one trenutke, ki sem jih z Vami preživel v živahnih pogovorih na Vidmu, priklicala v spomin vest, da ste dočakali svojo sedemdesetletnico, ki je pri meni že davno za manjo. Nadeljam se, da ste še vedno telesno in duševno krepki in zdravi in prav iz srca Vam želim, da takšen učakate najskrajnejših gra-

Trinka je poznal tudi Viktor Bežek, pedagog, jezikoslovec in urednik Ljubljanskega zvona. Bežek je bil samo tri leta starejši od Trinka. Bežek je skoraj deset let poučeval na ženskem učiteljišču v Gorici, pozneje pa je bil navnatej učiteljišča v Kopru. Ko je bil v Gorici, je spoznal tudi Ivana Trinka. V pismu, ki ga objavljamo, izraža željo, da bi se rad privadil italijančini in prosi Trinka za posredovanje.

Prečastiti gospod profesor!

Oprostite, da Vas po tokem presledku - zadnjič sem bil menda Vaš gost v družbi Marice in prof. Rutarja leta 1898. - zopet posetim vsaj s temi vrsticami. Nadejajoč se, da ste še živi in zdravi, dasi ni o Vas ni duha ni sluha, se drznem Vaše velerođe nadlegovati z neko pravoščijo. Jaz bi se rad nekoliko privadil italijančini, katero sicer teoretično še precej poznam, a praktično prav slabu, in tako bi se rad v teh počitnicah za par tednov nastanil v kakem italijanskem mestu, najraje v Vidmu, ki mi prav ugaja. Zato je moja pršnja ta, da bi mi Vi šli neoliko na roko z dobrim svetom. Jaz bi se rad nastanil za par tednov v kakem privatnem stanovanju, najraje pri kakem učitelju, ki bi lahko tudi lekcije dajal.

Sprejmite moje prijateljske pozdrave in preživite lepe velikonočne praznike v sreči in zadovoljstvu.

V Ljubljani, 10.4.1933
Vaš

IV. Hribar

II

V Ljubljani, 20.4.1933.

Dragi prijatelj,
knjige sem poslal pripomoreno in sem danes reklamoval dokaz, da Vam jih je pošta izročila.

Iskreno Vas pozdravljam

Vaš Iv. Hribar.

Prihodnjič bomo zvedeli za stike, ki jih je Trinko imel z raznimi slavisti: Oblak, Jagić, Černy in drugi. Nadvse zanimivo pa bi bilo, če bi mogli odkriti pisma, ki jih je Trinko pisal vsem tem možem. Morda se bo kdaj vsaj delno to posrečilo. In še takrat bomo spoznali Trinka v pravi luči, ki nam bo osvetlila v celoti njegovo delo.

JAKA SLAK

mons. Ivan Trinko

PREDAVANJE O BENEČIJI IN IVANU TRINKU V LJUBLJANI

Dne 17. decembra je na teološki fakulteti v Ljubljani Jožko Kragelj predaval slovenskim bogoslovjem o Benečiji in Ivanu Trinku. Najprej jim je podal zemljepisni pregled Beneške Slovenije in kratek zgodovinski oris vseh važnih dogodkov od časa beneške republike do današnjih dni. Nato jim je spregovoril o Ivanu Trinku kot človeku, pesniku, pisatelju in buditelju narodne zavesti pri svojih rojakih. Predavanje je popestril z barvnimi diapositivi, ki so mladim fantom prikazali rojstni kraj Ivana Trinka in druge beneške vasice iz Nadiških dolin. Bogoslovci so si ogledali razno literaturo o Benečiji in so se v debati zanimali, kakšno je sedanje stanje beneških Slovencev, kako delujejo razni zbori, kulturna društva in izobraževalni tečaji. Izrazili so željo, da bi si radi tudi sami čimprej ogledali to dejelo in po beneških vseh nastopili s svojim zborom.

**PIŠE
PETAR
MATAJURAC**

Dragi brauci!

Pred božičnimi prazniki sem še no malo po naših dolinah, da bi zviedeu kječ novega. Paršu sem na Trušnje pod Dreko, kjer me je ustavu Dino Upantih. Poviedu mi je nekaj takuo debelih, da sem se lepuo nasmejav. Ker pa se ne smejem rad sam, sem se odloču, da vam napišem, kar mi je poviedu, da se bote smejni tudi vi.

«Te parvi teden sem biu par Trinkih — mi je jau Dino — Kadar je bluo že pozno, sem stopu do Pepa Tomažiča in ga prosu, naj me peje z autam domov. Pepo je no malo pogodarnau, ker se je parpravju spat, a ker je dobrega sarca, sem se mu usmilu, zatuo me je peju do Trušnjega. Kadar sma se parjejal pred mojo hišo, sem iztopu an ga uprašu, dost mu domov.

«Taužent lir!» mi je ogouri.

«Ne, ti ne dam tauženta. Zadnjikrat sem ti dau samou 500 lir.»

«Nocoj mi daš taužent!».

«Ne, ti ga ne dam. Rajši pejajme nazaj tja, kjer sme uzeu!».

«Stopi u auto!» mi je kuazu odrijezano. Jest sem ustopu an takuo me je spet peju k Trinku. Par Zajcu sma zapila še usak po an par taužent.

Kadar je bla ura že deleč čez punoči, mi je jau Pepo: «Al te bom še lugo čaku, daj, da te peljem domov.» Spet sem

se mu nabasu. Kadar sma paršla do Trušnjega, sem ga uprašu: dost ti dam pa zdaj?»

«Nu, daj mi 500 lir!».

Takuo sem mu dau 500 lir za dve potovanji.»

Dino je biu tisti dan dobre volje, zatuo mi jih je pravuše an še. O stricu Mihi je uriedna, da jo napišem.

U nieki dreški vasi je živeu stric Miha, a usi so ga klicali samuo stric. Biu je bistreguma, modar an učen človek. Pravil so, da se je učiu za mašnika, kadar je biu mlad.

Stric je imeu samuo tisto pečjo, da ga je rad piu. Ko so ga uprašali parjetelji, zakaj ni šu s šuolanjam do konca, zakaj ni ratu mašnik, jim je odgovarju da je helih, iz katerega pijejo mašniki vino, premajhan. Ce bi biu kelih velik ko škaf, bi biu rad mašnik, ker pa je majhan, je slikeu talar an paršu domov.

Niekena dne so šli iz Dreke na božjo pot, na Sv. Goro. Bluo jih je puno an med njimi je biu tudi stric Miha. Na Sv. Gori so šli usi k Sv. Spovedi an k Sv. Obhajilu.

Po puno lietih se je odloču, da gre k spovedi tudi Miha. Kadar je poviedu use griehe, ga je uprašu spovednik, ce ima še kej grehu.

«Ne, mislim, da sem vam use poviedu.» je odgovoril stric Miha.

«Potle mi muorate objubiti, da ne bote vič grešili! mu je jau spovednik.

«Prase naj gre!» jim je na kratko odgovoril.

tisti, ki so se spovedovali pred mano? Al so usi objubili, da ne bojo vič grešili?»

«Usi so objubili!»

Miha, ki je do takrat počno kleču pred spovednico, se je zadaru an začeu z uso močjo vlačiti spovednico pruotci cerkvenim vratam.

Spovednik veleti jezno iz spovednice an začne arijut: «Al ste znoreu? Kaj bote dielu? Sada ste mi objubu, da ne bote vič greši!»

«Ce so vam usi objubili, da ne bojo vič grešili, ne bote vič potrebovali spovednici» odgovori stric spovedniku.

Manih ga je zaloviu iz cerkve, zatuo se je šu tolažit u bližnjo oštarijo.

Stric Miha je živeu kumarino doma. Ce je kada paršu do lire, jo je hitro nesu oštriju, zatuo je malo jedu. Ce je ponucu za pičajo, ni imeu za jedajo. U njega vasi je zahajiu u buj bogato družino z upanjem, da jim ostane par večerji an ries jim je vičkrat ostalo, a gospodinja je bla takuo uoharna, da je rajši vargla ostanke u pomijo, za prase, kot pa, da bi jih bila dala stricu. Niekena nesrečnega dne je gospodinja na hitro umarla. Tisti dan, ko je biu nje pogreb, so vasnjani uprašali Miha: «Kaj ne greš na pogreb?»

«Prase naj gre!» jim je na kratko odgovoril.

Vas pozdravlja vaš Petar Matajurac

KAJ SE JE ZGODILO PO NAŠIH DOLINAH

DREKA

RAZGOVOR S ŠINDAKAM IZ DREKE GOSPODOM MARIOM NAMORJAM

Dreka je narbuje majhan komun naše Benečije, a tudi majhan komun lahko napravi puno reči, če je lepou upravljan, lepou administriran.

U zadnjih letih gledajo u si judje iz naših dolin z obudovanjam tisto, kar dielajo u Dreki. Asfaltirali so cieste po skoraj usieh vaseh. Tudi mi smo šli u Dreko, da bi videli ob blizu njih čudež. Peljali smo se naraunost na Brieg, do šindaka Namorja, da bi nam poviedu, kaj so nardili u zadnjem letu, kajšne namiene an upanja imajo za drugo leto. Šindak Namor nas je sparjeu zlo pa rjazno. Potle, ko smo mu voščili srečno Novo leto, smo začeli razgovor o dievih, ki so jih napravili u preteklem letu an kaj še nameravajo napraviti za leto 1975.

«U letu 1974 smo ries napravili puno diel, ki so velike urednosti za naše judi, vasi an cievo komun», nam je jau šindak Namor in nadaljevali: «vičkrat nam pridijo izbire usiljene, da se nekaj za eno vas napravi prej kot za drugo, zato pride lahko do kritik. Nam se hudo zdji, ko ne moremo usieh hnadi uslužiti an zadovojiti. Usaka vas ima soje potribe, ne smemo pozabiti obednega. Zgodi pa se, da oblasti prej odobrijo an načrt (proget) kot drugi. Ce ne ponučaš dnarja do določenega cajta, ti ga lahko odvzamejo. Takuo se zgodi, da ima adna vas prednost pred drugo, čeprou so bli hnadi predloženi načrti za podobno dielo. Krivda ni naša. Mi bi želieli napraviti usa potriebna diela naenkrat. Mi poskušamo dielati takuo, da bi bluo kritik čim manj, a tudi šindak je samou človek, ne more dielati čudežev.

Ce smo u preteklih letih rešili probleme nekaterih vasev, asfaltirali obstoječe cieste an zrgadili nove u vasi, ki so ble brez njih, smo u letu 1974 napravili tele diele:

Asfaltirali ciste: Kras - Barnjak;

Kras - Devica Marija (do cierkev);

Trinko (od provincialne ciste do vasi);

Prapotnica (Gorenji konec, od provincialne do vasev);

Sv. Štobrank (od provincialne do cierkev);

Zavrt (od provincialne do vasi);

Obranke (od provincialne do vasi).

Tele diela so koštala približno 35 milijonov lir. Od teh nam jih je dala 10 Region, 5 Ministrastvo za notranje zadeve (Ministero degli Interni), ostalih 20 milijonov je šlo iz naše komunske kase. Poleg teh diel smo postrojili dva komunska britofa, par Sv. Štobranku an par Devici Mariji. Postrojite je koštala 10 milijonov lir. Denar nam je dala Region. Videli ste tudi, da strojimo komunska hišo, ki nam je bla zgorila pred petimi leti. U tuo dielo smo do sedaj uložili 15 milijonov lir, a jih bo trieba še. Od teh punucnih 15 milijonov, smo jih dobili 6 od zavarovalnice (ašikuraciona), 5 nam jih je dalo ministrstvo (interni), ostalo pa je zaluženo komun. Videli ste tudi, da dielamo panoramsko, turistično ciesto iz Klodiča do Krasa, ki bo koštala približno 260 milijonov lir. Za to ciesto bo dala dežela (Region) 80% kontributov, provinca 10%, drugih 10% bomo plačali mi an grmiški komun. Ta naša turistična ciesta se bo povezala s tisto panoramsko, ki peje iz

Cedada čez Staro Goro, Dolenji an Gorenji Tarbi do razpotja par Rukinu. Ciesta bo velike urednosti. Pomačala bo turističnemu razvoju 5. gorskim komunom: Prapotnemu, Sv. Lienartu, Srednjemu, Grmeku an Dreki.

«Kajšni so vaši načrti, (progeti) za to lieto?» smo še uprašali dreškega šindaka. «Parva moja skarb bo zgraditev ciste u Malinske, edina naša vasica, ki je še brez nje, a ne po naši krivdi. Nameravamo tudi zgraditi cesto iz Dobnjega u Lombaj, ki bo povezovala vasi dveh komunov. Tudi tale ciesta bo velike urednosti. Znano vam je, da je Dobnenje narbuje velika vas dreškega komuna. Puno dielaucev iz te vasi hodi na dielo zjutraj z avtobusom u Manzan. Pot iz Dobnjega do mesta, kjer jih čaka avtobus, je zdaj preduga. Tuo je za dielaucev hudo posebno u zimskem cajtu, u mrazu an ob slabih urah. Ko bo zgrajena cesta do Lombaja, bojo imeli krajsko pot an jim bo dost buj lahko. Potem imamo še druge skarbi. Čeprou smo zgradili an asfaltirali ciesta po usieh naših vasev, razen Malinskega, imamo u načrtu zgraditev še puno poti».

Po briškoli je napravil Maurizio dobar gulaž za uše.

«Te so interpoderalne poti, ki bojo še od vasi do pujo, do senožet an do naših starih an novih hosti, iz katerih je težkuo uon spravljat pardielke, senuo, darva an ljes. Ce bomo mogli napravit te pujske an hostne ciesta, bomo valorizirali tiste kraje an kosuove naše zemje, ki skrivajo veliko bogatijo, ki jo brez poti ne moremo šfrutuvat. Puno judi bi se ustavilo doma, ker bi imeli dielo u sojih domačih «minierah». Tu mislim na naše, do zdaj nedostopne hosti.

Takuo mislimo. Na kratko sem vam poviedu, kar smo napravili an kar mislimo še napravit. Puno sem dielou, puno skarbim, a se še zmjeraj najdejo judje, ki kritizirajo. Nepošteno kritike me bolijo, a namesto, da bi namej reagiral, se potuhnem, pridem domov an se skregam z mojo nadužno Maričko, je smeje baključu svoj govor simpatični dreški šindak.

Mi mislimo, da je šindak Namor uredan use pohvale an dobar zgled za druge komunske gospodarje. Tudi mi vemo, da je težkuo uslužiti use judi, a vičkrat so kritike potrebne, pomagajo potiskati reči naprej. Ce pa šindak lepou usluži večino sojih judi, je komun srečan an tajšan šindak je lahko ponosan sam nase.

BRISKOLA NA KRASU

U nediejo 29. decembra je bla u restavracijs par Maurizi na Krasu velika tekma (vara) briškole. Na briškolo je paršlo puno igraču iz bližnjih an daljnjih krajev. Tisti, ki so se plasirali na parvo, drugo an trečje mesto, so dobili lepe premije. «Kopa» pa je šla na Laze, ker sta paršla na parvo mesto Čičigo Mario — Šjoru an Čičigo Livio - Flipu.

Kadar je zviedeu stari Šjor, Pepo, da je postau njega sin kampion briškole, je jau: «Use je buojs ko nič, kampion pa je le kampion. Rad sem, da so nabrisali Garmičane!».

Po briškoli je napravil Maurizio dobar gulaž za uše.

NA BRIEGU SO UBILI DRUGEGA ČINGHIALA

Jagri iz Briega so bli srečni to pasano lito. Zavalili so puno merjascu. Zadnjega je ustrelju Bernjak Mario Mario u nediejo 15. decembra. Pezu je 97 kg., a ga je muoru razdelit na 19 kraju takuo, da mu je ostu njemu maloman samuo rep.

SOVODNJE

PEČNIJE

TRAGIČNA SMART DVIEH MLADIH PUOBOU

U soboto 28. decembra sta zgubila življenje na tragično vižo dva naša mlada puobou, kužina, Lucijan an Mario Markič, parvi star 34 let, drugi pa kumi 21, saj je

pred malo dni odslužu sudsčino. Novica o tragični smarti Markičev je žalostno odjeknila po usieh naših dolinah.

Kužina Markiča sta kuhalo žganje u zaparti klieti za domačo potriebo. Zdi se, da se je nabralo u klieti puno gasu, da je zmanjku kisik (ossigeno) takuo, da sta se oba zadušila. Kadar so jih odkrili, je bluo že prepozno, čepru sta dajala šele znake življenja. Parjatev jih je piju z autom do čedadskoga špitala, a usa pomuoč je bla zastonj. Oba sta preca umrla.

Smart dvieh mladih kužinov je globoko pretresla use judi naših dolin an užalostila use tiste, ki so jih poznavali, saj sta bla poštena an dieouna mladenčka.

Sada bo o njih smarti kajan špekuliru, češ, da bo potriebo še buj preganjat tiste, ki kuhalo žganje po naših dolinah. Tem judem muoram poviedati, da ga ne obedan kuha za prodajanje, da ga kuhalo, da bi ne metalo sojih pardielku, sojga blaga v gnojak, kjer ni ne kupcev ne distilerije, da bi kupili naše pardielke.

Je puno kumetov, ki se bojijo kuhati žganje, zatuo metajo proč soje blago. Ce bi ne bluo prepovedano kuhanje žganja, bi lahko spremenili soje pardielku u bujšo urednost. Kuhalci bi lahko na odpartem, kjer ni nevarnosti, da človeka zaduši gas. Ce bi ne bluo prepovedi, bi bla dva mlada Markiča šele živa.

Problem kuhanja žganja je star par nas, kot je stara Benečija.

Naši judje so ga kuhalni fraj pod beneško Republiko an pod Avstrijo. Ko smo paršli pod Italijo, so začele tragedije, preganjanje an pono druzin je blu sprajuenih na kant. U dostieh evropskih deželah je kuhanje žganja parpuščeno. Tisti, ki ga kuhalo, plačajo določeno takso, potle kuhalo, kadar čejo an kjer čejo. Še u Trstu velja an stari austrijski leč, ki dopušča kuhanje žganja. Al bi se ne moglo napraviti neki podobnega tudi u naših dolinah?

Naj zgane huda nesreča, ki se je zgodila u Pečnjem, naše domače pa tudi druge oglasti, da bi napravile use, da se pozitivno reši ta problem. Kadar pravimo «pozitivno», ne mislimo na večje preganjanje an na lovjenje žganjekuharjev, ker bi tuo pomenilo preganjanje, direktno ali indirektno, usiek kumetov naše Benečije.

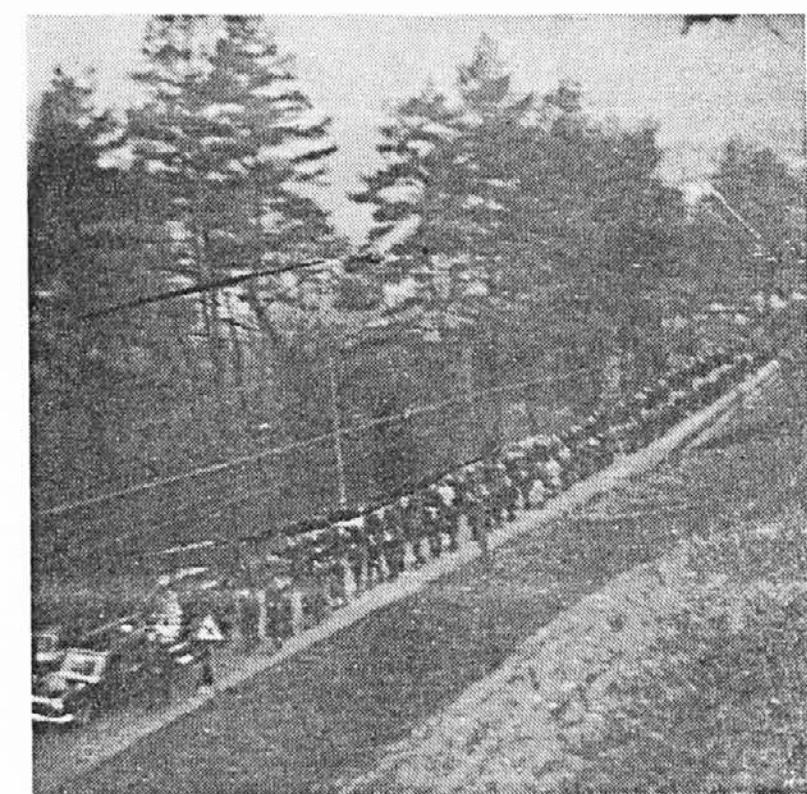
FUOJDA

U saboto 21. decembra 1974 je umoru Scozier Luigi, star 74 let. Rodiu si je u Čenieboli in 30 let od tega je kupu hišo u Fuojdi, kjer je živu s sinom in družino.

Na pogrebu, ki je bio v pondeljak 23. decembra, si je vidalo da naše judi daržijo za naše judi, kjer po 30 let ga neso pozabili uaščani iz Čeniebole. Kar puno ih je prišlo mu dajat zadni pozdrav.

A. C.

GRIMEK

Pogreb starega garmiškega šindaka Antona Pavletiča - Balda iz Seuca.

PRAZNOVANJE BOŽIČJA U HLOCJU

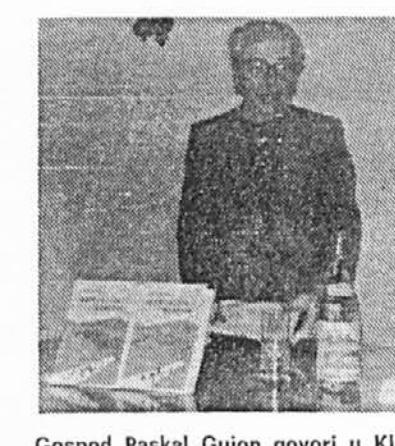
LOMBAJ

Ponoči od Božiča na Sv. Stefan je na hitro umaru Bepic Gus - Uerinu po domače. Star je bio 52 let. Dobili so ga martvega u pastnici. Ime je sarčno boliezan.

SV. LIENART

GRADIJO CIESTO POD SKRUTOVEM AN U ČISNJE

Tudi u našem komunu bojo napravili letos za vič milijonu lir jaunih diel. U Čisnje an pod Skrutovim so že začeli graditi cieste. U Čisnje jo gradi gorska gospodarska skupnost (Ente di Economia Montana) an bo koštala 45 milijonov lir. Končno bo tudi Čisnje povezano z dolino. Pod vasjo Skrutovo pa dielajo «diramazion». Spejali bojo ciesto pod vasjo, od konca Skrutovega, če pridemo iz Cedada, do Kekulnovega hrama. Tale ciesta se je «zdreliel» nad 50 let. Do sada je bla zmieraj velika nevarnost za šoferje, ki so muorli vozit po stisnjeni poti skuoze vas. Nevarnost je bla tudi zajudi na vasi. Tale neušečnost an nevarnost bota sada odpravljene. Dielo vodi videmska provinca an bo koštalo 80 milijonov lir.

Gospod Paskal Gujon govoril u Klobicu o svojih bukvah.

U saboto 28. decembra je u oštari Mohorinovi gospodar Pašqual Gujon naredil konferenco, kjer je guorju gor mez njega bukva «La gente delle Valli del Natisone». Dost judi ga je pošlušalo an od telih dost ih je blua, ki se ih nia vajeno videt u telih manifeštacionah. Tele bukva pa so zlo interesantne, kjer pravjo od naših dolin an od naših judi.

Za tole parložnost je gospod Gujon predau pono bukvi, use tiste, ki je parnesu za sabo, takuo, da so muše zmanjkale. Tisti, ki so jih želieli še kupit, jih lahko ušafajo par avtorju, na društvo «Ivan rinko» u Cedada, na društvo «Rečan», na študijskem centru «Nediža» an na «Arti Grafiche Friulane» u Vidmu.

GORENJA MIERSA

UMARLA JE MARIJA GURDIANOVA

Mario Trušnjak, uduovo Garjup, smo jo usi poznavali. Bia je zavedna an poštena Slovenka. Jubila je našo plesam, naš jezik an druge učila u jubezni do njega. Zavojo tega je dost pretarpiela.

U čedadski špitau jo je spravila neodpustljiva boliezan. Umarla je u torak 24. decembra. Stara je bila 71 let. Pogreblji smo jo par Sv. Lienartu na dan Sv. Stefana, 26. decembra popudne.

Puno judi jo je spremljalo k zadnjemu počitku. Ohranili jo bomo u liepem spominu.

Vasi pod Kolovratom.